

BURSA TEKKELERİNDE ŞEYHLİK YAPAN MUTASAVVIFLAR – I –

Mustafa KARA*

ÖZET

Tasavvuf Tarihi açısından önemli bir yere sahip olan Bursa'nın tekkeleri ile ilgili çalışmalar da bu bölgenin dinî hayatı bakımından önemlidir. Burada şimdilik, tekkelerde görev yapan şeyhlerin bir dökümü verilmeye çalışılacaktır.

RÉSUMÉ

**Les Soufis Qui Etaient Scheiks (Maîtres Spirituels) Dans Les
Confréries Musulmanes De Bursa**

Les travaux et les études concernant les confréries musulmanes de Bursa qui avaient une grande importance du point de vue de l'histoire de Taçavvuf sont très importants pour la vie religieuse de cette région.

Dans cette étude, nous essayons de donner une liste des scheiks qui avaient un poste dans les confréries.

Fakültemiz Dergisi'nin 2. sayısında (Bursa 1989) Bursa Tekkeleri ile ilgili genel bir değerlendirme yazısı yazmış ve dergâhların alfabetik listesini vermiştik. Ayrıca Bursa Tekkelerine dair bilgi veren kaynakları, Şeriyye Sicilleri ve yazma eserler başta olmak üzere, belirtmiştik.

Bu yazıda ise Bursa Tekkelerinde görev yapanların, bu müesseseleri yöneten kişilerin, şeyhlerin, postnişinlerin listesi verilmeye çalışılacaktır. Liste incelendiğinde görülecektir ki bütün tekkelerin meşayih listesini tesbit etmek mümkün olamamaktadır. Bu durumun en önemli sebepleri şunlardır:

* Doç. Dr.; Uludağ Üniv. İlahiyat Fakültesi Tasavvuf Tarihi Bilim Dalı.

1. Tekkelerin ömrü değişkindir. Çoęu asrımıza kadar hayatiyetini sürdürememiştir. Bazan vakıf gelirlerinin bazan da ilgili bir kişinin bulunmaması sebebiyle birçok dergâh zaman içinde yok olup gitmiştir.

2. Tekke veya zaviye olarak kullanılan birçok müessese daha sonraki yıllarda bu özelliğini kaybetmiş meşid, medrese veya eve dönüşmüştür.

3. Meşayihın, Vefeyat ve Tabakat kitaplarında yer almaması da bu sebeplerden biridir. Ancak Şeriyye Sicillerinin tam bir dökümü yapılabilirse yeni isimler, yeni postnişinler tespit etmek mümkün olur.

Bu liste hazırlanırken şu hususlara dikkat edilmiştir:

1. Bazı tekkeler bütün dönemlerde ve bütün kaynaklarda aynı isimle zikredilirken, bazıları da değişik asırlarda değişik isimlerle anılmışlardır. Tekkenin isminin hemen altında diğer isimleri de belirtilmiştir.

2. Kurucu şeyhten sonra veya diğer zaman dilimlerinde herhangi bir sebeple faaliyetlerini durdurmuşsa bu dönem şeklinde belirtilmiştir.

3. Özellikle kurucu şeyhlerin doğum yerleri belirtilmiştir. Bununla özellikle Anadolu dışından Bursa'ya gelip tekke kuranlara dikkat çekilmek istenmiştir.

4. Değişik tarikatlardan el alan sufilerin ikinci, üçüncü tarikatları da belirtilmiştir.

5. Vefat tarihleri – tesbit edilebildiği kadarıyla – milâdî tarihle birlikte verilmiştir.

6. Listenin hazırlanmasında Mehmet Şemsettin Efendi'nin (Ulusoy) Yadiğâr-ı Şemsî adlı eseri esas alındıysa da diğer eserlerden de istifade edilmiştir.

ABDAL AHMET

Abdal Ahmet (Öl. ?)

.....

ABDAL MEHMET

Abdal Mehmet (Öl. ?)

.....

Hasan Efendi (Öl. 1007/1598 den sonra)

Mehmet Efendi (Öl. 1008/1599 dan sonra)

.....

Mehmet Halil Efendi (Öl. 1279/1862)

Ahmed b. Hüseyin Efendi (Öl. ?)

ABDAL MUDAD

Abdal Murad Buharî (Öl. XIV. yy.)

.....

Salih Efendi (Öl. 1152/1739)

.....
Kasım Efendi (Öl. 1271/1855)

İbrahim Efendi (Öl. 1284/1867)

Necib Baba Efendi (Öl. 1296/1879)

Mehmed Efendi (Öl. 1332/1914)

ABDAL MUSA

Abdal Musa Buharî (Öl. XIV. yy.)

.....
Mustafa b. Kasım

ABDULLAH MÜNZEVÎ

Münzevî

Hacı Abdullah Münzevî Nakşibendî Karamanî (Öl. 1210/1795)

Abdullah Efendi Nakşibendî (Öl. 1220/1805)

Ahmed Efendi (Öl. 1225/1810)

Mehmed Emin Efendi (Öl. 1239/1823)

Hafız Mehmed Sadık Efendi (Öl. 1262/1845)

Hafız Ahmed Ferid (Öl. 1284/1867)

Mustafa Vahyî (Öl. 1344/1925).

ABDÜLMÜMİN

Abdülmümin Efendi Boluvî (Öl. 1000/1591)

Üçkuzularşeyhizade Ali Efendi (Öl. 1124/1712)

Raşid Efendi (Öl. 1197/1782)

Abdülmümin Efendi (Öl. 1223/1808)

Mahmud Efendi Rifaî (Öl. 1232/1816)

Fahrulganî Efendi (Öl. 1287/1870)

Rıza b. Mahmud Efendi (Öl. 1293/1876)

Cemal Efendi (Öl. ?)

Kudretullah Efendi (Vekâleten, Öl. ?)

Hasan Efendi (Vekâleten, Öl. 1317/1899)

AÇIKBAŞ MAHMUD

Nakşibendi-i atik

Açıkbaş Mahmud Nakşibendî Diyarbekrî (Öl. 1077/1666)

Ahi Mahmud Efendi (Öl. 1090/1680)

Mustafa Efendi (Öl. 1110/1698)

Abdülkerim Efendi (1138/1725)

Abdullah Efendi (Öl. 1159/1746)
Mehmed b. Abdullah (Öl. 1176/1762)
Mehmed Efendi (Öl. 1192/1778)
Abdullah Efendi (Öl. 1217/1802)
Abdülkerim Efendi (Öl. 1247/1831)
Abdülhadi Efendi (Öl. 1292/1875)
Mehmed Eşref Efendi (Öl. 1295/1878)
M. Şerif Efendi (Öl. 1345/1926)

AHMET BABA EFENDİ

Baba Efendi

Ahmet Baba Nakşibendî (Öl. 1261/1845)
Mehmed Said Efendi (Öl. 1287/1870)
Bahauddin Efendi (Öl. 1320/1902)
Mehmet Bey Efendi (Öl. ?)

AHMET GAZZÎ

Şeyh Ahmedzade

Ahmet Gazzî (Öl. 1150/1738)
Mustafa Nesib Efendi (Öl. 1202/1788)
Abdüllatif Efendi (Öl. 1247/1831)
Ahmet Hasib Efendi (Öl. 1283/1866)
Necib Efendi (Öl. 1285/1868)
Cemal Efendi (Öl. 1296/1879)
Ali Sırrî Efendi (Öl. 1322/1904)
Bedruddin Efendi (Öl. ?)

AHMET PAŞA-YI FENARÎ

Hayruddin Efendi Edirnevî (Öl. 1017/1608)
Ali Halvetî (Öl. 1025/1616)
Süleyman Halvetî (Öl. 1064/1654)
Musli Çelebi b. Süleyman (Öl. 1069/1658)
Ahmet Efendi Kalibî (Öl. 1077/1666)
Debbağzade Mustafa Efendi (Öl. 1085/1674)
Mustafa Efendi İstanbulî (Öl. 1085/1674)
Mehmed Emir Enarî (Öl. 1118/1706)
İsmail Efendi (Vekâleten) (Öl. 1113/1701)
Ali Aklî Tablîzade (Öl. 1116/1704)

.....

AKBIYIK

Akbıyk Ahmed Şemsuddin (Öl. 860/1456)
Abdullah Çelebi (Öl. ?)
Mustafa Efendi (Öl. 1111/1699 dan sonra)
Mehmet Nasrullah Efendi (Öl. 1190/1776 dan sonra)
Ebubekir Efendi (Öl. ?)
Abdüllatif Efendi (Öl. 1255/1839 dan sonra)
Hüseyin Kazim Efendi (Öl. ?)
İbrahim Halife (Öl. 1257/1841 den sonra)
Fevzi Bey (Öl. ?)
Ziya Efendi (Öl. ?)
Ömer Efendi (Öl. 1316/1898)
İmaduddin Efendi (Öl. ?)
Ahmet Latîf Efendi (Öl. 1304/1886)
Mehmet Efendi (Öl. 1318/1900)

ALİ MEST EDHEMÎ

Elmas Sultan

Ali Mest Edhemî Buharî (Öl. ?)

.....
Şemlelizade Ahmet Efendi Gülşenî (Öl. 1089/1678)

Hacı Mehmet Halife (Öl. 1263/1846)

Mehmet Halife b. Mehmet (Öl. ?)

Ali Rıza Efendi (Öl. 1294/1877)

Seyyid Mehmet Hamdi (Öl. ?)

ATİNALI ALİ RIZA

Moralı/Atinevi

Ali Rıza Efendi (Öl. 1280/1863)

Ahmet Bedrettin Efendi (Öl. 1285/1868)

Vahyuddin Efendi (Öl. 1288/1871)

Hasan Ukkâşe Efendi (Öl. 1303/1886)

Saduddin Efendi (Öl. 1304/1886)

Muhyiddin Efendi (Öl. 1305/1888)

Mustafa Lutfullah Efendi (Öl. 1321/1902)

Kaya Ali Rıza Efendi (Öl. 1331/1913 ten sonra)

Kemalettin Efendi (Öl. 1331/1913 ten sonra)

Muhsin Ukkâşe (Öl. 1332/1914).

BABA ZAKİR

Baba Zakir Ali (Öl. 810/1407)

.....
Değirmenci Saîd Efendi (Öl. 1333/1914)

BAHRÎ DEDE

Murad-ısanî/Şarhoğlu

Bahri Dede (Öl. 980/1572)

Bostan Çelebi (Öl. 1009/1600)

Safa Dede (Öl. ?)

Ahmet Halvetî (Öl. 1161/1748)

Abdullah Efendi (Öl. 1163/1749)

Mehmet Halvetî (Öl. 1171/1757 den sonra)

Abdullah b. Mehmet Efendi (Öl. 1202/1788)

Salim Efendi Bektaşî (Öl. ?)

İbrahim Halvetî (Öl. 1230/1815)

Mehmet Halvetî Şarizade (Öl. 1243/1827)

Arif Efendi (Öl. 1315/1898)

Tevfik Efendi (Öl. 1354/1935)

BAŞCI İBRAHİM

Alauddih Ali Semerkandî (Öl. ?)

İshak Efendi (Öl. 999/1590)

Abdülaziz b. Osman Halvetî Mısrî (Öl. 1153/1740)

Süleyman Nakşibendî (Öl. 1183/1769)

Mehmet Efendi Nakşibendî (Öl. 1230/1814)

Salih b. Yusuf Nakşibendî (öl. 1242/1826)

İzzet Efendi (Öl. 1283/1866)

Hacı Rifat Efendi (Öl. 1286/1869)

Salih Efendi (Öl. ?)

BÜDELA BEY

Mir-i Bûdela/Kediler

Ahmet Efendi Herevî (Öl. 1007/1598)

Hüscyin Dede (Öl. 1027/1618)

Abdülkerim Efendi Halvatî (Öl. 1100/1688)

İsmail Efendi (Öl. 1140/1727)

Selim Efendi Rifaî (Öl. 1296/1878)

Ahmet Efendi Rifaî (Öl. 1302/1884)

Necip Baba Bektaşî (Öl. 1296/1878)

Osman Necmuddin Efendi Halidî (Öl. 1326/1908)
Mehmet Şemsuddin Efendi Halidî (Öl. ?).

CİZYEDARZADE

Nakşibendi-i cedîd

Küstahizade Efendi (Öl. 1171/1757)
Mahmut Efendi Dağistanî (Öl. 1190/1776)
Ahmet Efendi (Vekaleten) (Öl. 1225/1810)
Murat Efendi (Öl. 1269/1852)
Rıfki Efendi (Öl. 1316/1898)
Abdurrahman Efendi (Öl. 1325/1907)
Ahmet Efendi (Vekaleten) (Öl. ?)
Abdullah Efendi (Öl. ?)

ÇARŞAMBA

Mustafa Efendi Halvetî (Öl. 1120/1708)
Gavsi Efendi (Öl. 1161/1748)
Ataullah Efendi (Öl. 1164/1750)
Kasım Efendi Kadirî (Öl. 1183/1769)
Raşid Efendi Halvetî (Öl. 1197/1782)
Abdülmümin Efendi (Öl. ?)
Üftadezade Sadruddin Efendi (Öl. 1223/1808)
Şerefuddin Efendi (Öl. 1240/1824)
Ataullah Efendi Halvetî (Öl. 1251/1835)
Hacı Edhem Efendi (Öl. 1296/1878)
Hacı Ömer Efendi (Öl. 1307/1889)
Ali Efendi Halvetî (Öl. 1326/1908)
Mehmet Şemsuddin Efendi (Vekâleten) (Öl. 1355/1936)
Süleyman Sabri Efendi (Öl. 1336/1917)
Davud Efendi (Öl. 1340/1921)
Ömer Efendi (Öl. ?)

ÇIRAKLI DEDE

Seyyid Behlul Pir Dede Buharî (Öl. XIV. yy.)
Seyyid Mehmet (Öl. XV. yy.)

.....
Mehmet Efendi b. Abdülcelil (Öl. ?)

DAVUD DEDE

Davud Dede Edhemî Buharî (Öl. 886/1481)

DUSTURHAN

Yahya b. Hasan (Öl. 886/1481)

.....

EBÛ İSHAK

Kazeruniye/Kazerunî/Absak

Seyyid Nita (Öl. ?)

.....

Raşid Dede (Öl. 1320/1902)

EMİNİYYEE

Şeyh Emin Efendi

Mehmet Emin Kerkükî (Öl. 1228/1813)

Ubeydullah Efendi (Öl. 1228/1813)

Keşî Efendi (Öl. 1233/1818)

Mehmet Emin Efendi (Öl. 1234/1819)

Ahmet Bahaüddin Efendi (Öl. 1313/1895)

Mehmet Agâh Efendi (Öl. 1334/1915)

Raşadefendizade Rauf Bey (Öl. ?)

EMİR SULTAN

Hazret-i Emir

Emir Sultan Buharî (Öl. 833/1430)

Hasan Efendi (Öl. 845/1441)

Mehmet Bedruddin Efendi (Öl. 864/1460)

Lutfullah Efendi (Öl. 894/1489)

Davut Efendi (Öl. 900/1495)

Abdurrahman b. Lutfullah Efendi (Öl. 930/1524)

Ahmet Efendi b. Abdurrahman (Öl. 935/1528)

İbrahim Efendi b. Abdurrahman (Öl. 944/1537)

Lutfullah-ı Sani b. İbrahim (Öl. 971/1563)

Mustafa b. Lutfullah (Öl. 986/1578)

Ali Efendi b. Mustafa (Öl. 1021/1611)

Azizzade Mehmet b. Osman (Öl. 1059/1649)

Mustafa Efendi b. Muhammed (Öl. 1059/1649)

İbrahim Efendi b. Mustafa (Öl. 1078/1667)

Mehmet Salih b. İbrahim (Öl. 1134/1722)

İshak Efendi (Öl. 1150/1737)

Lutfullah-ı Salis (Öl. 1160/1747)

Reşid Efendi b. Lutfullah (Öl. 1217/1802)
Tayyib Efendi b. Reşid (Öl. 1223/1808)
Tayyib b. Tayyib (Öl. 1225/1810)
Ahmet Efendi (Öl. 1262/1846)
Tahir Efendi (Öl. 1297/1880)
Mehmet Emin Efendi (Öl. 1314/1892)
Said Efendi (Öl. 1328/1910)
Mehmet Ragıp Efendi (Öl. 1340/1921)
Hasan Efendi (Vekâleten) (Öl. 1365/1945)
Hüsameddin Efendi (Öl. ?)

ENARÎ

Narlı

Mehmet Emir Enarî Konevî (Öl. 1118/1706)
Hafid-i Enarî Bedruddin Efendi (Öl. 1124/1712)
Damad-ı Enarî Mustafa Efendi (Öl. 1145/1732)
Sadruddin Efendi (Öl. 1195/1780)
Bedruddin Efendi (Öl. 1216/1801)
Şerefuddin Efendi (Öl. 1227/1812)
Fahrüddin Efendi (Öl. 1272/1855)
Hafid-i Şerefuddin Efendi (Öl. 1288/1871)
Hafız Bahauddin Efendi (Öl. 1330/1911)
Mehmet Rıza Efendi (Öl. ?)

EŞREFZADE

İncirli

Mehmet Efendi (Öl. 1061/1650)
İzzüddin Efendi (Öl. 1152/1739)
Abdülkadir Necib Efendi (Öl. 1202/1787)
Safiyüddin Efendi (Öl. 1205/1790)
Necmüddin Efendi (Öl. 1217/1802)
Mehmet Habib Efendi (Öl. 1218/1803)
Fahrüddin Efendi (Öl. 1227/1812)
Nafiz Efendi (Öl. 1282/1865)
Ahmed Ziyüddin Efendi (Öl. ?)
İsmail Galib Efendi (Öl. 1284/1867)
Ali Sırrî Efendi (Öl. 1322/1904)
Ahmed Ziyüddin Efendi (Öl. 1324/1907)
Fahrüddin Efendi (Öl. 1354/1935)

EYYÜB EFENDİ

Eyyüb Efendi Celvetî Konevî (Öl. 1030/1620)

Dizdarzade Ahmet Efendi (Öl. 1038/1628)

Abdürrahim Efendi (Öl. 1088/1648)

Kemal Efendi (Öl. 1067/1656)

Yahya Efendi (Öl. 1077/1666)

Selamî Efendi (Öl. 1104/1692)

Eşrefzade Şerefuddin Efendi (Öl. 1146/1733)

Avnullah Efendi (Öl. 1155/1742)

Fahrudin Efendi (Öl. 1176/1762)

Habib Efendi b. Avnullah (Öl. 1218/1803)

Celaluddin Efendi (Öl. 1224/1808)

Şemsuddin Efendi (Öl. 1261/1845)

Ziyauddin Efendi (Öl. 1318/1900)

Şemsuddin Efendi (Öl. ?)

GÂR-I AŞIKAN

Buhara Kalenderhanesi

Abdussamed ve Bahauddin Efendi (Öl. ?)

.....

Özbek Abdurrahman Baba Nakşibendî (Öl. 1157/1744)

Ahmet Efendi (Öl. 1180/1766)

Davud Efendi (Öl. 1252/1836)

Abdürrahim Efendi (Öl. 1290/1873)

Abdülkadir Efendi (Öl. 1304/1886)

Seyfuddin Efendi (Öl. 1314/1896)

Hafız Emin Efendi (Öl. ?)

Yusuf Efendi (Öl. 1352/1933)

GÜL BABA

Hacı Hasib Efendi Celvetî (Öl. 1277/1860)

Gül Baba Süleyman Efendi (Öl. ?)

Abdülcemil Efendi (Öl. 1313/1895)

Salih Efendi (Öl. 1312/1894)

Hüseyin Hüsnî Efendi (Öl. ?)

HACI SEVİNÇ

Abdülkadir Efendi (Öl. ?)

Hayruddin Efendi (Öl. ?)

.....

HAMAM TEKKE
İsmail Rumî

Saçlı Ahmet Efendi Kadirî Usturumcavî (Öl. 1051/1641)
İbn İsmail Rumî Kadirî (Öl. ?)
İbrahim Sabri Sa'dî (Öl. ?)
Hüseyin Rifaî (Öl. 1155/1742)
Yamalı Halil Kadirî (Öl. 1173/1759)
Ali Kadiri Eşrefî (Öl. 1185/1771)
Ahmed b. Ali Kadirî (Öl. 1223/1808)
Mustafa b. Ahmet (Öl. 1228/1813)
Said b. Mustafa (Öl. 1287/1870)
Eşref b. Said (Öl. 1292/1875)
Rıza b. Eşref (Öl. 1305/1886)
Eşref b. Rıza (Vekâleten) (Öl. 1322/1904)
Osman Efendi (Öl. 1326/1908)
Cemal Efendi (Öl. 1329/1911)
Hakkı Efendi b. Osman (Öl. ?)

HAMDİYE

Seyyid ahmet Hüsamuddin Dağıstanî Rukkalî (Öl. 1341/1922)

.....

HASAN EFENDİ

Şeyh Hasan Efendi

Hasan Efendi (Öl. 1016/1607)
Mehmet Said Efendi (Öl. 1175/1761)
Raşid Efendi (Öl. 1209/1794)
Ali Efendi (Öl. 1234/1819)
Hasan Dede (Öl. ?)
Ali Rıza Efendi (Öl. ?)

HİNDİLER

Hindiler Kalenderhanesi

Mehmet Şemsuddin Hindî (Öl. IX. yy.)

.....

Mehmet Kalender (Öl. 889/1484)
Baba Hacı Ahmet (Öl. ?)
Abdullah Efendi (Öl. 1198/1783)
Ahmet Neşatî Efendi (Öl. 1206/1791)

Mehmet Halife (Öl. 1264/1847)
Mehmet Dede (Vekâleten) (Öl. 1274/1857)
Abdurrahman b. Abdullah (Vekâleten) (Öl. 1300/1882)
Abdülkadir Efendi Kadirî (Öl. 1328/1910)
Hacı Mehmet Hindî (Vekâleten) (Öl. 1316/1898)
Ramiz Efendi Sa'dî (Vekâleten) (Öl. ?)
Mehmet Nuri Efendi Hindî (Öl. ?)
Abdullah Efendi Hindî Kadirî (Öl. 1349/1930)

HÜSAMEDDİN EFENDİ

Temenye

Hüsameddin Efendi Bursevî Semerkandî (Öl. 1042/1632)
Muhyiddin Efendi (Öl. 1084/1673)
Abdürrahim Efendi (Öl. ?)
Mehmet Efendi (Öl. ?)
Ömer Efendi (Öl. ?)
Abdülkadir Efendi (Öl. ?)
Aziz Efendi (Öl. 1178/1764)
Halil Efendi (Öl. 1178/1764)
Mustafa Efendi (Öl. 1221/1806)
İbrahim Efendi (Öl. 1233/1817)
Mehmet İzzuddin Efendi (Öl. 1257/1841)
İzzuddin Efendi (Öl. 1321/1904)
Ahmet Bahauddin Efendi (Öl. 1333/1914)
Davud Efendi (Vekâleten) (Öl. 1340/1924)
Mustafa Efendi (Vekâleten) (Öl. ?)

İBRAHİM HAYDAR BABA

İbrahim Haydar Dede

İbrahim Haydar Sa'dî Kadirî (Öl. 1329/1911)
Şükri Efendi Sa'dî (Öl. 1334/1915)
İzzet Efendi Kadirî (Öl. 1349/1930)